

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (ΜΕ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ)

Ενότητα 7: Η διδακτική μεθοδολογία και η ιστορική σκέψη των μαθητών

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Κ. ΜΑΥΡΟΣΚΟΥΦΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΧΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Διδακτική Μεθοδολογία του μαθήματος της Ιστορίας

Σταθμοί στη Διδακτική της Ιστορίας (1)

- Εθνοποιητική – ομογενοποιητική λειτουργία.
- Προοδευτική Ιστορία.
- Παιδαγωγική των δραστηριοτήτων.
- Νέα Παιδαγωγική – Παιδαγωγική της ανακάλυψης.
- Γνωστική Ψυχολογία (Piaget, Bloom, Bruner, Booth, Coltham, Fines, Donaldson, Burston, Rogers κ.ά.).
- Νέα Ιστορία.

Σταθμοί στη Διδακτική της Ιστορίας

(2)

- Παιδαγωγική της αφύπνισης (Κριτική Παιδαγωγική).
- Παιδαγωγική της ειρήνης.
- Η Διδακτική Μεθοδολογία της Ιστορίας ως αυτόνομο γνωστικό αντικείμενο:
  - Επιστημολογία Ιστορίας – Ιστοριογραφία.
  - Σχολική Παιδαγωγική.
  - Γνωστική – Εκπαιδευτική Ψυχολογία.
  - Θεωρία Curriculum.

Βασικοί σκοποί της διδασκαλίας της Ιστορίας (1)

- **Ιστορική σκέψη** = ειδική κατηγορία της κριτικής σκέψης.
  - Γεγονότα = απόδοση σημασίας, επιλογή.
  - Ερμηνείες = πολλαπλότητα, πολυπρισματικότητα.
  - Ιστορικές έννοιες = κατανόησή τους μέσα στο ιστορικό πλαίσιο.
  - Ιστορική εξέλιξη = συνθετότητα, πολυπλοκότητα.
  - Αιτιότητα = πολλαπλότητα παραγόντων, αιτίων και οπτικών.
  - Ιστορικός χρόνος = όχι ένας και γραμμικός.
  - Πηγές = φύση και λειτουργία, σημασία, προσεγγίσεις.

Βασικοί σκοποί της διδασκαλίας της Ιστορίας (2)

- **Ιστορική συνείδηση** = ειδική κατηγορία της συνείδησης.
  - Σύνδεση παρόντος με παρελθόν και μέλλον.
  - Κατανόηση σχέσεων μεταξύ παρελθόντος, μνήμης και ιστορίας.
  - Κοσμοθεωρία.
  - Κατανόηση ανθρωπολογικής διάστασης της ιστορίας.
  - Αποφυγή ιδεολογικής μονομέρειας.
  - Ανάπτυξη ελεύθερου, κριτικού πνεύματος.

Συνέπειες για την ιστορική εκπαίδευση (1)

- Αναγκαία η κοινωνικοπολιτισμική ανάλυση της ιστορικής εκπαίδευσης από τη σκοπιά της «διαμεσολαβημένης δράσης»:

εξέταση 5 αλληλένδετων στοιχείων:

- Πράξη: σκέψεις και ενέργειες ανθρώπων.
- Πλαίσιο: κατάσταση, συνθήκες μέσα στις οποίες αυτές λαμβάνουν χώρα.
- Φορέας: άτομα που τελούν την πράξη.
- Μέσα: τρόπος με τον οποίο τελούνται.
- Σκοπός: κίνητρα.

Συνέπειες για την ιστορική εκπαίδευση (2)

- **Βασικοί σκοποί του «κάνω ιστορία»:**
  - Ταυτίσεις.
  - Αναλύσεις.
  - Εκθέσεις.
  - Ηθικές αποκρίσεις.

Σύγχρονο διδακτικό πλαίσιο για την Ιστορία (1)

- Κάλυψη πολλών και ποικίλων θεμάτων και πτυχών.
- Μελέτη γεγονότων μέσα στο ιστορικό πλαίσιό τους («η μεγάλη εικόνα») με βάση την αρχή της ερμηνευτικής πολυσημίας.
- Φραγμοί στην ιδεολογική χρήση της Ιστορίας και τη δημιουργία απλοϊκής εικόνας.
- Συνδυασμός πολιτικής ιστορίας με άλλα είδη – προσέγγιση διεπιστημονική.

Σύγχρονο διδακτικό πλαίσιο για την Ιστορία (2)

- Έμφαση στην καλλιέργεια της γλωσσικής – επικοινωνιακής ικανότητας των μαθητών.
- Αξιοποίηση στρατηγικών διδασκαλίας και μάθησης που ευνοούν την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και την προσωπική εμπλοκή στην κατάκτηση της γνώσης.
- Αναστοχασμός και ανάπτυξη μεταγνωστικών δεξιοτήτων.
- Συγκρότηση σχεδίου μαθήματος ή σεναρίου μάθησης.

Η σύγχρονη διδακτική έρευνα: προβλήματα και δυσκολίες των μαθητών (1)

- Δυσκολίες μαθητών να κατανοήσουν σε βάθος την ιστορική μεθοδολογία και την προβληματική της ιστορίας και να αντιμετωπίσουν ιστορικά προβλήματα:
  - κατανόηση ιστορικών εννοιών στην ιστορική εξέλιξή τους και μέσα στο κοινωνικο-πολιτισμικό πλαίσιό τους.
  - Σύνδεση ιστορικών εξηγήσεων με τελεολογικά αίτια και ατομικά κίνητρα δράσης – αδυναμία για σύνθετες δομικές και γενετικές εξηγήσεις.
  - Ταύτιση ιστορικής αιτιότητας με χρονική ακολουθία γεγονότων (ιστορική εξέλιξη = ευθύγραμμη αφήγηση).
  - Δυσκολίες στη διαχείριση της αβεβαιότητας .

Η σύγχρονη διδακτική έρευνα: προβλήματα και δυσκολίες των μαθητών (2)

- Όταν η διδασκαλία είναι συστηματικά προσανατολισμένη στην κριτική προσέγγιση μιας σειράς πηγών, στην εξερεύνηση της πολυπλοκότητας των αιτίων, στις ερμηνευτικές στρατηγικές και στην ανάπτυξη επιχειρημάτων, τότε τα μαθησιακά αποτελέσματα είναι πολύ εντυπωσιακά.
- Η προηγούμενη γνώση, η συστηματική εξάσκηση και η κατά το δυνατόν πρώιμη ενασχόληση των μαθητών με την πολυπλοκότητα των ιστορικών γεγονότων και φαινομένων έχει θετικές επιδράσεις στις ικανότητές τους.

Η σύγχρονη διδακτική έρευνα: προβλήματα και δυσκολίες των μαθητών (3)

- Προβληματικοί τρόποι σκέψης για το παρελθόν:
  - ανιστορική αντίληψη παρελθόντος (δυσκολία εντοπισμού και κατανόησης πτυχών που το διαφοροποιούν από το παρόν ή προσέγγιση μέσα από στερεότυπα και αυτοεκπληρούμενα νοητικά σχήματα) → επίδραση «μικροθεωριών» - φαινόμενο «γνωστικής ασυμφωνίας» .
- Η εκπαιδευτική αξιοποίηση μουσείων και καταλοίπων του υλικού πολιτισμού συμβάλλει στο μετασχηματισμό των αντιεπιστημονικών θεωριών και στην ετοιμότητά τους να εισαχθούν στην επιστημονική μεθοδολογία.

Η σύγχρονη διδακτική έρευνα: προβλήματα και δυσκολίες των μαθητών (4)

- Δυσκολίες με τις ιστορικές πηγές – απλοϊκή προσέγγιση:
  - αδυναμία κριτικής αξιοποίησης πληροφοριών (κυρίως από γραπτές πηγές): ταύτιση αφήγησης με τεκμήρια, γεγονότα και ιστορική αλήθεια.
  - δυσκολία κατανόησης γραπτών πηγών λόγω χαμηλού επιπέδου αναγνωστικών δεξιοτήτων.
  - αύξηση δυσκολιών λόγω λειτουργίας τους στο μάθημα (τεκμήρια μικρού μεγέθους, φορείς ήδη επεξεργασμένης πληροφορίας, αποσπασματικός χαρακτήρας) = μετατροπή τους από «θέσει» σε «φύσει» τεκμήρια.

Η σύγχρονη διδακτική έρευνα: προβλήματα και δυσκολίες των μαθητών (5)

- Δυσκολίες λόγω ελλιπούς γλωσσικής καλλιέργειας.
- Αυθεντία διδακτικών εγχειριδίων.
- Αδυναμίες προγραμμάτων σπουδών και αναλυτικών.
- Πληθώρα ύλης.
- Αστοχία ερωτήσεων που περιέρχονται στα εγχειρίδια ή υποβάλλουν οι εκπαιδευτικοί.
- Κυριαρχία αρνητικής διδακτικής παράδοσης.

Η σύγχρονη διδακτική έρευνα: προβλήματα και δυσκολίες των μαθητών (6)

- Εξετασιοκεντρικά εκπαιδευτικά συστήματα: χαμηλού επιπέδου ή τυποποιημένες δραστηριότητες και ομοιομορφία (περιθωριοποίηση ιστορικών θεμάτων ή οπτικών και ερμηνειών, απομνημόνευση, κλειστές ερωτήσεις ή σύντομης ανάπτυξης με εστίαση στη δηλωτική γνώση).
- Έλλειψη εννοιολογικού και ιστορικού πλαισίου μέσα στο οποίο πρέπει να εντάσσονται και να αξιοποιούνται οι πηγές.
- Απουσία σχεδίων διδασκαλίας και σεναρίων μάθησης .
- Σχέση σχολικής ιστορίας με δημόσια ιστορική κουλτούρα.
- Αντικειμενικοί παράγοντες (ηλικία, περιβάλλον προέλευσης κτλ).
- Εκπαίδευση – επιμόρφωση διδασκόντων.

Η σύγχρονη διδακτική έρευνα: μετατόπιση του ενδιαφέροντος από τη διδασκαλία στη μάθηση (1)

- Σύμπτωση αντικειμένων επιστημολογίας και διδακτικής μεθοδολογίας στην οικοδόμηση και τη διαμόρφωση της γνώσης.
- Προτεραιότητα στους σκοπούς και τους στόχους της μάθησης.
- Συσχέτιση δηλωτικής και διαδικαστικής γνώσης και κατάκτησή της μέσω μαθησιακών διαδικασιών με επίκεντρο το μαθητή (κίνητρα μάθησης, ενδιαφέρον, ανάγκες, εμπειρίες, δράση).
- Στροφή προς τις «μικροθεωρίες», τις γνωσιακές δομές και τα νοητικά σχήματα, που προκύπτουν από σύνθετες, άτυπες και θεσμοθετημένες, μαθησιακές διαδικασίες (κοινωνική κατασκευή της πραγματικότητας).
- Προβληματισμός για τη σταδιακή προσαρμογή των εδραιωμένων νοητικών σχημάτων μαθητών και εκπαιδευτικών στα σύγχρονα νοητικά σχήματα (μεθοδολογία, ερμηνείες, εννοιολογικό σύστημα).

Η σύγχρονη διδακτική έρευνα: μετατόπιση του ενδιαφέροντος από τη διδασκαλία στη μάθηση (2)

- Πρωτεύουσα σημασία ψυχογνωσιακών επιστημών στις στρατηγικές επιλογές της μαθησιακής λειτουργίας .
- Τρόποι συγκρότησης της ιστορικής ταυτότητας, συνείδησης και κουλτούρας.
- Ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία της ιστορίας.
- Διεπιστημονικές – διαθεματικές προσεγγίσεις της ιστορίας.
- Τρόποι συγκρότησης και επίδρασης στη σχολική ιστορία της δημόσιας ιστορίας (ανταγωνιστικές αναπαραστάσεις).
- Πολυπολιτισμικές ή διαπολιτισμικές θεωρήσεις της ιστορίας (ανάδειξη της ετερότητας και των σχέσεων διαφορετικών ανθρώπινων ομάδων).
- Αντιλήψεις, στάσεις και πρακτικές των εκπαιδευτικών που διδάσκουν ιστορία.

Τυπολογία εκπαιδευτικών (1)

- Οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν ιστορία μπορεί να ταξινομηθούν στις ακόλουθες τρεις κατηγορίες:
  - Σε αυτούς που αντιμετωπίζουν το ιστορικό μάθημα ως αφήγημα, που αποσκοπεί κυρίως στη δόμηση συλλογικής ταυτότητας και την εσωτερίκευση των κυρίαρχων αξιακών και ιδεολογικών προτύπων.
  - Σε αυτούς που προκρίνουν την επιστημονική διάσταση του μαθήματος, χωρίς όμως να διερωτώνται για τις αξιολογικές και επιστημολογικές παραδοχές της ιστορικής γνώσης.

Τυπολογία εκπαιδευτικών (2)

- Σε αυτούς που, έχοντας συνειδητοποιήσει τις κοινωνικές και πολιτικές λειτουργίες του μαθήματος και εξοικειωθεί με τον επιστημολογικό προβληματισμό σχετικά με τους όρους και το πλαίσιο της αφηγηματικής ανακατασκευής και ερμηνείας του παρελθόντος, και κατανοώντας επιπλέον την ιστορικότητα της ίδιας της ιστοριογραφίας, επιχειρούν να στρέψουν την όλη διδακτική – μαθησιακή διαδικασία στην κατανόηση της ιστορικής μεθόδου, με σκοπό τη διαμόρφωση μεταγνωστικών ιστορικών δεξιοτήτων.

Συμπέρασμα

Δύο τα πρωταρχικά καθήκοντα του εκπαιδευτικού που διδάσκει ιστορία:

Να καταστήσει, με τρόπους που θα εξασφαλίζουν την άμεση εμπλοκή των μαθητών στις διαδικασίες μάθησης,

- το ξένο οικείο

και

- το οικείο ξένο.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Δημήτρης Κ. Μαυροσκούφης. «Διδακτική μεθοδολογία του μαθήματος της ιστορίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (με εφαρμογές). Η διδακτική μεθοδολογία και η ιστορική σκέψη των μαθητών». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS223/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Μη Εμπορική Χρήση - Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΧΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Δώρα Σεϊτανίδου
Θεσσαλονίκη, Χειμερινό Εξάμηνο 2014-2015

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

